

Hlukhoverya V.A. Interactive teaching methods in training of new generation police officers. In the article the actual problems of improving the quality of police training through the application, in the classroom, interactive teaching methods. Special attention is given to acquiring practical skills of police responses to typical situations related to the prevention of violence in the family, personal security, stop illegal conduct of individuals, drafting of procedural documents and more.

In this situation, the use of interactive teaching methods regarded as one of the aspects in the training of future police modern type.

Keywords: *higher education with specific terms of training, police training, interactive teaching methods, countering violence in the family, an interactive classroom case-study methods.*

Надійшла до редакції 26.01.2017

Золотоноша О.В.
кандидат юридичних наук

Рижков Е.В.
кандидат юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 340 : 378.001.895

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВУЗАХ МВС НА ПРИКЛАДІ ДДУВС

Розглянуто сучасні проблеми практичної складової навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України та надано пропозиції щодо їх подолання на прикладі запровадження новітніх підходів до проведення комплексних оперативно-тактичних навчань у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ під умовною назвою «Лінія 102».

Ключові слова: *мотивація до навчання, інтерактивність, інновації у навчальному процесі, практичні навички, оперативно-тактичні навчання, рольова функція, «Лінія 102».*

Постановка проблеми. Реформування Національної поліції потребує певного оновлення системи підготовки майбутніх правоохоронців та конструктивних змін і доповнень в існуючу систему набуття здобувачами вищої юридичної освіти знань та навичок. Ця теза ґрунтується на констатації певної кризи у мотиваційній сфері сучасних курсантів та студентів відомчих вузів, яка, у свою чергу, пов'язана з цілою низкою об'єктивних причин. Проблеми перехідного періоду у практичних підрозділах зумовлюють дію

негативних факторів, які супроводжують навчальний процес вузів МВС.

Криза професійних кадрів на місцях, яка виникла за результатами атестації, обумовлює дії керівництва Міністерства щодо дострокового випуску курсантів та комплектування ними вакантних посад [1]. Як наслідок, маємо необхідність вносити корективи до навчального процесу та вживати заходів щодо інтенсифікації системи підготовки кадрів разом із підвищенням мотиваційної складової суб'єктів навчання. У свою чергу, науково-викладацький склад потребує вжиття додаткових заходів щодо ліквідації прогалин, пов'язаних із впровадженням у діяльність поліції нових інформаційно-технічних складових, певними змінами у алгоритмах взаємодії суб'єктів правоохоронної, правозастосовної та судової функції.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням вдосконалення практичної складової навчального процесу у вищих навчальних закладах системи МВС України приділяла увагу переважна більшість науковців з числа практичних працівників поліції (міліції), керівники всіх ланок Міністерства, представники науково-викладацького складу спеціалізованих вузів. Питання професійного навчання поліцейських є актуальним предметом наукових праць С.В. Албула, С.Л. Антіпова, М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, Л.І. Беляєвої, І.В. Горлинського, В.П. Ілларіонова, Я.Ю. Кондратьєва, М.В. Корнієнка, М.В. Лошицького, А.Б. Маркової, Є.Г. Самовичева, В.В. Сокурєнка, О.О. Подобного, В.В. Шендрика, О.О. Юхна та ін.

Від форм проведення навчальних занять, застосування інноваційних та інтерактивних технологій у навчальному процесі, запозичення міжнародного досвіду до розробки вітчизняної концепції відомчої освіти – таким є спектр питань, що передбачає пошук оптимальної моделі організації підготовки кадрів для поліції. Проте є аксіоматичним, що універсального рецепту подолання поточних проблем у відомчих навчальних закладах не існує. Поступово змінюється ментальність науково-викладацького складу, здобувачів вищої освіти, середовище, в якому навчаються і в подальшому працюють випускники. Тому виникає об'єктивна необхідність внесення коректив у сталі форми та методи навчання, впровадження у навчальний процес новітніх інформаційно-технічних засобів, пошуку інноваційних інструментів навчання, розробки оновлених педагогічних технологій.

Метою статті є дослідження проблем практичної складової навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України та надання пропозицій щодо їх подолання за результатами запровадження новітніх підходів у процесі проведення комплексних оперативно-тактичних навчань у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ.

Виклад основного матеріалу. Все частіше в умовах вузівської конкуренції абітурієнти обирають ті заклади, де навчання проходить якісно і цікаво, де навчальний процес має чітку практичну спрямованість, де реалізовано прогресивні педагогічні комплекси, де є місце для творчої активності та ініціативи студентів і курсантів.

Сучасні здобувачі вищої освіти у своїй переважній більшості в певному

сенсі вже є інтерактивними – їх забезпеченість сучасними електронними гаджетами наближається до максимуму. Класичні, а в розумінні студентів – застарілі, форми проведення занять певною мірою деструктивно впливають на поточну активність, прояв ініціативи та знижують позитивну мотивацію до навчання. Представники науково-викладацького складу, навчально-методичних підрозділів, керівництво навчальних закладів зобов'язані це врахувати і знайти цій тенденції конструктивне вирішення в рамках оновлених педагогічних технологій.

Погоджуємося із думкою М.О. Горської, що на даний час в Україні дійсно назріла нагальна потреба внесення змін до існуючої системи професійного навчання поліцейських. Цілком очевидно, що пріоритетними завданнями у цій галузі є модернізація, оптимізація, удосконалення та трансформація безпосередньо процесу професійного навчання поліцейських. Зрозуміло, що такі зміни мають стосуватися апробації сучасних методів викладення навчальних матеріалів із застосуванням можливостей технологій 3D, змісту навчальних програм, використання нових форм навчання, визначення ролі та статусу викладачів у закладах освіти поліцейських та інших питань, що потребують стрімкого вирішення [2, с. 119].

Перед педагогічними колективами постає завдання – поступово, але неухильно впроваджувати в навчальний процес елементи інтерактивного навчання, розвивати педагогічні технології, впроваджувати новації в контексті технічного прогресу та реформування правоохоронної системи.

Проте стримує розвиток інтерактивності та інновацій в навчанні не тільки брак ресурсів, але й певний викладацький консерватизм. Як не парадоксально, сучасні курсанти та студенти більш готові до реалізації інтерактивних підходів, ніж їм може запропонувати більшість педагогічних колективів [3, с. 45-46].

В умовах конкурентного середовища, з метою підвищення своєї конкурентоздатності науково-педагогічний склад повинен це врахувати та реагувати відповідним чином через самовдосконалення та технічно-педагогічний пошук при навчанні.

З особистого досвіду констатуємо, що курсанти та студенти відносно легко відкликаються на пропозицію застосовувати інноваційні підходи у навчальному процесі. Закономірним є те, що через інтерес, який має прояв у процесі реалізації тренінгу, рольової, ділової гри тощо, підвищується якість знань.

Постає наступне завдання – прояв творчої ініціативи з боку викладача та наявність у нього відповідних навичок (здібностей). Досягається це, перш за все, через навчання, створення умов та сприятливих можливостей, далекоглядність в педагогічних тенденціях та вимогливість щодо оволодіння інтерактивними та ігровими технологіями науково-педагогічними працівниками.

Практична складова підготовки курсантів, в рамках якої в першу чергу ми бачимо необхідність розвивати новітні підходи в навчанні, представлена стандартними практичними заняттями та оперативними, оперативно-

тактичними і тактико-спеціальними навчаннями, які, у свою чергу, доповнюються системою різновидів практик та стажування [4].

Значення усіх видів навчань важко переоцінити, бо, як справедливо стверджують О.Т. Ніколаєв та Є.Ф. Бахчеван, під час навчань учасникам потрібно приймати рішення і реалізувати їх в умовах обмеженого часу, а вся діяльність для тих, хто навчається, повинна протікати в цьому процесі динамічно в обстановці, що швидко і безперервно змінюється, що, у свою чергу, потребує від тих, хто навчається, постійно зростаючої уваги [5, с. 159].

До того ж, з самого початку у Стратегії щодо реформування системи освіти МВС було наголошено на її спрямованості на надання знань з орієнтацією на набуття професійно важливих вмінь та навичок у конкретних ситуаціях [6].

Тому, в рамках педагогічного пошуку, відчуваючи свою відповідальність перед суспільним запитом щодо якісної підготовки поліцейських нової генерації, у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ запроваджено новітню форму підготовки курсантів та студентів із використанням емулятора платформи інформаційно-технічного забезпечення Національної поліції, інтерактивних навчальних приміщень та навчальної зали судових засідань під умовною назвою «Лінія 102».

На першому етапі підготовка реалізована в рамках комплексних оперативно-тактичних навчань із курсантами випускного курсу та студентами юридичного факультету як різновид позанавчальної роботи. Другий етап реалізації передбачає запровадження можливостей платформи в основний навчальний процес.

Платформа представлена робочими місцями оператора Call-центру 102, чергового поліцейського відділу, диспетчера нарядів патрульної служби, слідчого, оперативного працівника, спеціаліста та ін.

Інформаційні потоки забезпечені окремою телефонною лінією та зв'язком; раціями, планшетами патрульних та мультимедійною апаратурою, журналами обліку та реєстрації тощо.

За допомогою 3-G протоколу забезпечується постійний відеозв'язок групи документування зі штабом, який розташовується в окремій навчальній аудиторії. До неї через вебкамери додатково передається відеоінформація з усіх основних робочих місць та умовного місця скоєння злочину.

Патрульна поліція забезпечується спеціалізованим транспортним засобом, засобами зв'язку та спеціальними навчальними засобами (макетами зброї, наручниками тощо).

Робочий кабінет слідчого обладнується спеціалізованим навчальним програмно-апаратним комплексом «ЄРДР».

Склад слідчо-оперативної групи забезпечується спеціалізованим транспортним засобом, засобами зв'язку, спеціальними навчальними та криміналістичними засобами.

З метою забезпечення дій чергової частини, патрульної поліції та слідчо-оперативної групи науково-викладацьким складом створено емулятор з інфо-

рмаційними та інформаційно-пошуковими системами: «Цунамі», «Патруль», «Моя поліція», ІПС тощо.

Учасники навчань забезпечуються відповідними журналами реєстрації та бланками службових документів.

У процесі навчань забезпечується міждисциплінарна взаємодія кафедр університету та факультетів.

Метою навчань є підвищення практичної складової навчального процесу підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції та фахівців-юристів державно-правової, цивільно-правової та кримінально-правової спеціалізації.

Завданням навчань є набуття та вдосконалення вмінь і навичок у процесі виконання оперативно-службових завдань, юридичної та судової практики в умовах, максимально наближених до реальних.

У процесі навчань, тренінгів та практичних занять відпрацьовуються типові фабули ситуативних задач. Курсанти засвоюють комплекс практичних заходів працівників різних підрозділів поліції, набувають та вдосконалюють навички. Студенти оволодівають навичками юридичного забезпечення учасників кримінального провадження та кримінального судочинства.

Курсанти навчальної групи та представники з числа студентів розподіляють рольові функції відповідно до умовної штатної чисельності. Під керівництвом викладачів усі фігуранти опрацьовують одну з фабул ситуативної задачі.

З метою підвищення ефективності проведення навчань під час інструктажу на початковому етапі демонструється відеоряд – як наочний приклад типових можливих дій основних учасників, розташування робочих місць та результатів діяльності.

Після отримання інформації через чергову частину за ситуативною фабулою учасники навчань приступають до виконання своїх рольових функцій.

Зауважимо, що розвиток творчого потенціалу здобувачів вищої освіти є одним із педагогічних завдань, передбачених вітчизняним законодавством [7, с. 119]. Більш того, для майбутніх фахівців оперативних служб кримінальної поліції навички рольової поведінки взагалі є професійно необхідними [8].

Реалізація фабул відбувається за різноманітних умов та на різних навчальних місцях в рамках території навчального закладу. Найчастіше імітуються робочі кабінети посадових осіб, торгівельні майданчики, крамниці, ломбард, житлове приміщення (спеціалізована інтерактивна кімната) та інше. Погодні умови не є перешкодою для проведення занять поза приміщеннями. При відпрацюванні фабули крім спеціалізованого службового використовується і звичайний цивільний транспорт. Активно використовується рольова функція медичної служби університету як у стаціонарі, так і на навчальних викликах.

За необхідності є можливість залучення під час реалізації фабул додаткових сил з числа добового наряду університету з метою охорони місця події, переслідування за «гарячим слідом» тощо.

Група документування за допомогою технічних засобів та засобів зв'язку документує дії патрульної поліції та членів слідчо-оперативної групи,

забезпечуючи передачу інформації в on-line режимі до штабу.

Представники штабу відслідковують, за необхідності координують діяльність учасників навчань та доповнюють ситуативну фабулу додатковими елементами, наближаючи її до реальних умов.

Після виконання первинних пошукових, слідчих (розшукових) дій складається перша частина службової документації, яка підлягає оцінці в процесі підбиття підсумків роботи з аналізом дій учасників навчань.

Курсантам та студентам ставляться завдання щодо виконання самостійної роботи зі складанням другої частини службової документації необхідних документів (їх додатків) та представленням їх на кафедрі для оцінки.

Матеріали навчань (фото-, відеоматеріали, документи, аналітика, схеми тощо) кожної навчальної групи зосереджуються в окремій папці з відповідними файлами для подальшого використання в навчальному процесі.

На другому етапі навчань передбачено навчальні судові засідання, в процесі яких наочно демонструються окремі елементи судової практики та алгоритм розгляду напрацьованих матеріалів кримінальних проваджень.

На першому і другому етапах значну роль відведено не лише науково-педагогічному складу, але й представникам практичних підрозділів, які активно залучаються для надання консультативної допомоги при виконанні вправ та під час спільного з курсантами та студентами підбиття підсумків.

Таким чином, у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ започатковано пілотний проект під умовною назвою «Лінія 102», в процесі якого реалізовано повний замкнений цикл відпрацювання навчальних фабул від отримання первинної інформації про правопорушення до винесення судом відповідного вироку. Безумовною перевагою проекту є його практична спрямованість. За сучасною методикою рольової гри курсанти та студенти набувають практичних навичок, вивчають та поглиблюють теоретичний матеріал. Максимальна наочність та наближеність до реальних умов підвищує їх мотивацію до навчання. Комплексність у вирішенні навчальних задач сприяє розумінню взаємодії між собою різних суб'єктів правоохоронної, правозастосовної та судової практики.

В рамках пошуку новітніх форм практичної підготовки курсантів у свій час МВС започатковувало експерименти щодо створення навчально-практичних комплексів [9], проте вони не набули загального розповсюдження у вузах Міністерства.

Разом з тим запропонований нами досвід має універсальний та, головне, ефективний з точки зору набуття практичних навичок характер, потребує мінімальних ресурсних витрат та може бути з успіхом запроваджений в інших навчальних закладах системи МВС.

Висновок. Вихід із ситуації, що пов'язана із необхідністю актуалізації мотиваційної сфери здобувачів вищої освіти, підвищення рівня практичної складової навчального процесу та приведення його у відповідність до сучасних потреб практики, бачимо у такому: поступово оновити та вдосконалити інформаційно-технічне та матеріальне забезпечення навчального процесу до

функціонального рівня аналогів практичних підрозділів; внести додаткові наочні та ігрові елементи до навчальних занять, які, у свою чергу, максимально наблизити до реальних ситуацій; передбачити та реалізувати елементи максимальної самостійності та відповідальності курсантів і студентів за напрацьовані результати; в умовах значного завантаження працівників практичних підрозділів посилити зв'язок курсантів та студентів з представниками практики за рахунок активного залучення слухачів заочної форми навчання у період навчальних сесій; активно використовувати блочну та бінарну систему при формуванні розкладу навчальних занять та відпрацюванні новітніх педагогічних методик; забезпечити співпрацю в рамках навчального процесу курсантів поліцейських факультетів і студентів юридичного факультету; впроваджувати в навчальних закладах системи МВС замкнутий цикл правоохоронної, правозастосовної та судової функції в рамках професійно орієнтованих ділових, рольових ігор та оперативно-тактичних навчань.

Бібліографічні посилання

1. Лист Директора Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС України № 22/2-3380 від 29 листопада 2016 року «Про проведення дострокових випусків курсантів ВНЗ МВС».

2. Горська М.О. Особливості професійного навчання поліцейських у сучасних умовах / М.О. Горська // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів I міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 116-120.

3. Рижков Е.В. Мотиваційна складова навчального процесу кризь призму інтерактивності / Е.В. Рижков // Інтерактивні методи навчання при вивченні кримінально-правових дисциплін : матеріали науково-практичного семінару (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. університет внутрішніх справ, 2015. – С. 45-47.

4. Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України : наказ МВС України від 27.06.2013 № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1206-13>.

5. Ніколаєв О.Т., Бахчеван Є.Ф. Значення оперативно-тактичних та тактико-спеціальних навчань у системі професійної підготовки особового складу Національної поліції України / О.Т. Ніколаєв, Є.Ф. Бахчеван // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів I міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2015. – С. 157-160.

6. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1221365>.

7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-18 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

8. Рижков Е.В. Рольова поведінка оперативного працівника як базовий професійний навик / Е.В. Рижков // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 15-16 жовтня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – С. 135-136; Рижков Э.В. Методологические и теоретические основы обучения курсантов специализации «Криминальная милиция» ролевому поведению / Э.В. Рижков // Проблемы научного обеспечения совершенствования и развитию оперативно-разыскной деятельности в Украине : вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідорен-

ка. – Луганськ, 2008. – Спец. випуск № 4 : у 2-х ч., Ч. 1. – С. 85-90; Рижков Е.В. Моральні аспекти рольової поведінки оперативного працівника / Е.В. Рижков // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – Спецвипуск № 79. – С. 78-83.

9. Подобний О.О. Навчально-практичні комплекси вузів системи МВС України і ГМВС-УМВС-УМВСТ як напрямок удосконалення практичної підготовки курсантів / О.О. Подобний // Південноукраїнський правничий часопис. –Одеса : ОДУВС, 2008. – № 1. – С. 219-221.

Золотоноша О.В., Рижков Э.В. Инновационный подход к усовершенствованию практической составляющей учебного процесса в вузах МВД на примере ДГУВД.

Рассмотрены современные проблемы практической составляющей учебного процесса в высших учебных заведениях МВД Украины и предоставлены предложения по их преодолению на примере внедрения новейших подходов проведения комплексных оперативно-тактических учений в Днепропетровском государственном университете внутренних дел под условным названием «Линия 102».

Ключевые слова: мотивация к обучению, интерактивность, инновации в учебном процессе, практические навыки, оперативно-тактические учения, ролевая функция, «Линия 102».

Zolotonosha O.V., Ryzhkov E.V. Innovative approach to improving the practical component of the educational process in universities MIA on the example of the Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs. In the article the modern problems of the practical component of the educational process in higher educational establishments of Ukraine and provided suggestions for improvement on the example of the introduction of new approaches of integrated operational and tactical exercises in Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs under the codename "102 Line".

Out of the situation related to the need updating applicants motivational sphere of higher education, improve the practical part of the training process and bringing it in line with contemporary needs practice, we see the following: gradually update and improve the information and technical and material support to the educational process functional analogues of practical units; make additional visual and gaming elements to the training sessions, which in turn areas close to real situations; provide and implement elements of maximum autonomy and responsibility of students and students turned out for the results; in conditions of considerable practical workers loading units to strength then the relationship of students and students with representatives of practice through the active involvement of students of correspondence courses during the training sessions; actively block and use the binary system during formation of the schedule of classes and testing new pedagogical methods; ensure cooperation with in the educational process of cadets of police departments and law students; implement educational Circulation of the Ministry of Internal Affairs vicious cycle of law enforcement, law enforcement and judicial functions within professionally-oriented business, roleplays and operational-tactical exercises.

Keywords: motivation for learning, interactivity, innovation in the learning process, practical skills, operational and tactical exercises, role function "Line 102".

Надійшла до редакції 27.12.2016